Educația permanentă, realitate a societății informaționale

Dr. Cristina Popescu
Catedra de Ştiinţele Informării şi Documentării
Facultatea de Litere, Universitatea din Bucureşti
E-mail: cristinapopescu07@yahoo.fr

Dr. Cristina Popescu este lector la Catedra de Ştiinţele Informării şi Documentării de la Facultatea de Litere a Universității din Bucureşti. Predă cursuri de biblioteconomie şi bibliografie şi este interesată de studierea feed-back-ului informațional pe care îl presupune diversitatea de servicii – atât tradiționale cât şi electronice – oferite beneficiarilor de către structurile infodocumentare.

Rezumat

Activitatea intelectuală, ca element esențial al culturii informaționale, nu este caracterizată „de o dezordine ştiințifică", ci impune organizare şi rigoare, iar competențele informaționale dobândite în acest proces constituie factorul cheie în educația pe parcursul întregii vieți. Acesta este primul pas pe calea realizării scopurilor educaționale. Fiecare persoană trebuie să-şi dezvolte competențele informaționale de-a lungul întregii vieți, dar mai ales, în anii de studii.

Folosind capacitățile lor creative şi posibilitățile profesionale şi sprijinindu-se pe programe integrate în cursurile de instruire, specialiştii în ştiințele informării trebuie să contribuie activ la procesul educațional, ajutând elevii şi studenții în aspirațiile lor de acumulare şi perfecționare, de cultivare a deprinderilor şi abilităților, cunoştințelor şi valorilor, necesare pentru a continua aprofundarea şi diversificarea cunoştințelor pe parcursul întregii vieți.

Cuvinte cheie: *educație permanentă, studiu şi învățare, educație-scopuri şi obiective, educație-autoeducație*

Educația permanentă a apărut şi s-a impus ca un răspuns la solicitările vieții contemporane, ca singură soluție pentru adaptarea omului

BDD-A27066 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:48:06 UTC)

la epoca noastră. „Revoluţia tehnico-ştiinţifică este însoţită de numeroase «explozii» – informaţională, tehnică –, de sfidări aruncate în faţa omului – cum numeşte Paul Lengrand exigenţele la care contemporaneitatea constrânge fiinţa umană. Gaston Berger rezumă tabloul epocii actuale la câteva trăsături care sunt tot atâtea probleme pentru educaţia omului aflat în acest tablou: interdependenţa crescândă din lume; mobilitatea indivizilor, maselor şi situaţiilor; accelerarea istoriei, care acţionează ca factor de diferenţiere şi de selecţie." (1)

În ultimele decenii, atât oamenii de ştiinţă, cât şi specialiştii şi cei implicaţi în diferitele sectoare ale vieţii sociale au început prin a identifica un nou tip de probleme, cum ar fi: deteriorarea continuă a mediului, caracterul limitat al resurselor naturale, creşterea galopantă a populaţiei.

Între aceste probleme care ne vizează pe toţi există multiple interconexiuni, accentuate şi de interdependenţa dintre unele realităţi ale lumii contemporane.

Problematica lumii contemporane are caracter universal (nicio ţară şi niciun regim nu se pot plasa in afara acestor problematici); caracter global (afectează toate sectoarele vieţii sociale); evoluţie rapidă şi greu previzibilă (oamenii sunt puşi în faţa unor probleme pentru care nu sunt pregătiţi); caracter pluridisciplinar, cu conexiuni puternice şi numeroase; caracter managerial (cere răspunsuri prompte, ingeniozitate, eforturi financiare).

Această problematică a generat, atât în sfera politicii şi culturii, cât şi în cea a educaţiei, un număr de imperative: *apărarea păcii, salvarea mediului, promovarea unei noi ordini economice.*

În funcţie de răspunsul dat imperativelor menţionate de către sistemele educative întâlnim:

– scepticii, care consideră că sistemele educative nu au şi nu pot avea un rol important in pregătirea lumii de mâine (aceştia sunt puţini la număr);
– un număr mare de specialişti care cred în puterea educaţiei şi în capacitatea ei de a contribui cu resurse specifice la constituirea viitorului.

Cei din urmă consideră că biblioteca se situează în triada educaţie – bibliotecă – dezvoltare, între toate acestea existând o interdependenţă evidentă, mai ales că, după cum susţinea Kant: „educaţia este activitatea de disciplinare, cultivare, civilizare şi moralizare a omului, iar scopul educaţiei este de a dezvolta în individ toată perfecţiunea de care este susceptibil." (2)

Educaţia intelectuală, rezultat al studiului permanent, presupune două elemente ce interre-laţionează: *cultura generală* şi *cultura profesională.*

BDD-A27066 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:48:06 UTC)

Cultura generală reprezintă cultura fundamentală necesară fiecărui om. Ea cuprinde un sistem de cunoştinţe, deprinderi asimilate şi formate în cadrul acţiunii educaţionale care îi oferă individului posibilitatea elaborării unei viziuni de ansamblu asupra lumii.

Se poate vorbi de cultură într-o accepţie obiectivă, în care aceasta înglobează totalitatea valorilor materiale şi spirituale create de societate şi într-o accepţie subiectivă care vizează procesul asimilării acestor valori de către om.

Cultura generală include atât valori culturale asimilate cât şi efectele acestei asimilări concretizate într-o gamă de capacităţi intelectuale, de natură instrumentală, operaţională şi funcţională.

„Deşi nu se poate nega faptul că există (şi va exista totdeauna) un set de cunoştinţe şi competenţe ce trebuie asimilate în perioada formării iniţiale, societatea contemporană ne pune în faţa unor situaţii noi care impun cu necesitate educaţia continuă şi permanentă a individului pentru a se adapta noilor solicitări."(3)

Cultura profesională cuprinde un sistem de cunoştinţe, priceperi, deprinderi şi capacităţi necesare exercitării unei profesiuni sau unui grup de profesiuni, permiţând integrarea individului în societate prin intermediul profesiunii.(4)

Formarea culturii profesionale înregistrează anumite direcţii şi tendinţe:

– specializarea şi adăugarea componentelor culturii generale la specificul unei profesiuni, cu transmiterea unor cunoştinţe de specialitate ce se constituie pe fondul culturii generale;
– logica formării culturii profesionale impune evitarea tendinţei de concentrare asupra unei specializări înguste (specializarea se face progresiv în cadrul culturii generale).

Cultura profesională este impusă de exercitarea unei meserii oarecare având menirea de a deschide un orizont asupra organizării sociale a muncii şi a producţiei. Aceasta trebuie să ofere tânărului posibilitatea de a înţelege consecinţele rezultatelor muncii sale asupra devenirii sociale.

Influenţa culturii generale asupra culturii profesionale se exercită prin faptul că cea dintâi contribuie la dezvoltarea capacităţilor psihice ale personalităţii asigurând condiţii prielnice asimilării culturii profesionale.

Influenţa culturii generale asupra asimilării culturii profesionale iese în evidenţă mai ales in cazul recalificării. Separarea celor două componente generează perturbarea planului devenirii personalităţii.

După Rene Maheu, educaţia permanentă este menită să rezume şi să inspire eforturile de înnoire în educaţia modernă: „Nici o reconversiune nu

BDD-A27066 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:48:06 UTC)

cere de fapt studii atât de atente pentru o prospectivă atat de vastă şi atât de complexă. Nu este vorba, în fond, decât de a îngloba învăţământul şcolar şi universitar într-o sinteză totalizantă, în care educaţia extraşcolară şi aşa-numita educaţie a adulţilor, considerate în mod general azi încă drept marginale, sunt destinate să apară ca centrul şi esenţa disciplinei spiritului."

Herbert Gerjouy afirma că: „Analfabetul de mâine nu va mai fi cel care nu ştie să citească, ci va fi cel care nu a învăţat cum să înveţe." (5)

De altfel, procesul de învăţare se desfăşoară pe baza unor elemente anticipative, respectiv pe prospectarea stării de lucruri în care urmează să se desfăşoare activitatea seriilor de absolvenţi după terminarea studiilor.

Funcţia educaţiei dobândeşte tot mai mult, în contextul contemporan, o dimensiune prospectivă: educaţia se prezintă în dubla ipostază a premisei şi a consecinţei dezvoltării, fiind factor de propulsie socială, de creştere şi dezvoltare economico-socială; gradul de realizare al educaţiei depinde însă de această dezvoltare.

Educaţia nu trebuie să se rezume la ceea ce oferă şcoala. Ea trebuie să continue şi după absolvirea şcolii, trebuie să continue toată viaţa. „Tota vita schola est" *(Comenius)* sau „Omul cât trăieşte învaţă" sunt dictoane deseori menţionate având în vedere procesul învăţării convenţionale sau nonconvenţionale.

Educaţia permanetă intervine şi „ca un element de soluţie în unele situaţii ale societăţii noastre, acelea care rezultă din relaţiile dintre diferite generaţii". (6)

Acest tip de educaţie reprezintă, în fapt, „un proces integrator al tuturor influenţelor educaţionale exercitate asupra individului – în modalităţi variate şi specifice – pe toata durata vieţii sale. Educaţia permanentă trebuie deci înţeleasă, mai degrabă, ca un principiu de organizare a educaţiei. Ea are, în ultimă instanţă, un caracter paradigmatic pentru organizarea educaţiei contemporane." (7)

Impunerea acestui principiu se datorează unei serii de condiţii dintre care amintim:

– revoluţia tehnico-ştiinţifică ce a dus la „explozia" cunoaşterii şi la o mare perisabilitate a cunoştinţelor;
– schimbarea masivă a statutului economico-social al multor oameni (trecerea forţei de muncă în sectorul serviciilor şi în sectorul cercetării);
– creşterea timpului liber (dacă i se dă o utilizare creatoare, poate deveni o sursă de progres social).

BDD-A27066 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:48:06 UTC)

Educația permanentă are două laturi componente: generală şi profesională, legate una de alta şi interactive. Educația permanentă exercită o funcție corectivă, are ca scop să mențină şi să amelioreze calitatea vieții.

Şcoala trebuie să-l pregătească pe elev/student spre a avea o concepție adecvată față de autoeducație şi autoînvățare şi acest lucru este susținut prin implicarea constantă *bibliotecii* în procesul cunoaşterii.

Educația permanentă presupune şi reciclarea, perfecționarea profesională (cursuri postuniversitare).

De altfel, „numai educația permanentă asigură o «inserție în viață», în «realitatea cotidiană», «armonizarea cât mai deplină a cerințelor forței de muncă ale societății cu aptitudinile şi dorințele oamenilor»" (8)

Şcoala de toate gradele este primul şi cel mai important factor de educație şi de educație permanentă. După cum constata George Văideanu: „Toate studiile şi experiențele întreprinse la nivel mondial demonstrează că, ceea ce nu se înfaptuieşte cu temeinicie în perioada formației inițiale, nu se va putea realiza decât foarte greu şi cu mari cheltuieli mai târziu." (9)

Aşadar, şcoala trebuie să asigure atât pregătirea pentru autoeducație după absolvire, cât şi
realizarea sistematică şi organizată a educației permanente.

În interdependență cu factori instituționali şcolari se află cei *extraşcolari*, care marchează evoluția fiecărei personalități: biblioteca; radio-tv, presa, teatrul; cinematograful, internetul; universitățile populare; expozițiile, muzeele; simpozioanele, sesiunile ştiințifice, consfătuirile; cluburile; excursiile.

Există, însă, şi o categorie de *factori generali* – progresul social, dezvoltarea culturală, ştiințifico-tehnică; schimbările produse în marea majoritate a activităților socio-profesionale; setea de cunoaştere a omului; necesitatea restructurării educației şi învățământului în conformitate cu progresul social, tehnico-ştiințific şi cultural – care stau la baza educației permanente.

Formele de educație permanentă organizate de şcoală / universitate au în vedere pregătirea tineretului studios pentru autoeducație şi educație permanentă prin:

– participarea activă a studenților la predarea noilor cunoştințe,
– răspunderea la întrebările profesorilor sau discuții privind stabilirea unor concepte, definiții, legi,
– participarea la efectuarea unor experimente noi din punct de vedere teoretic, practic,
– efectuarea independentă a anumitor teme pt acasă,

BDD-A27066 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:48:06 UTC)

– studiul individual,
– efectuarea unor referate, eseuri, comunicări la început coordonate de profesor.

Formele organizate de sistemele de educaţie permanentă se realizează prin: cursuri postşcolare/postuniversitare, cursuri de perfecţionare a pregătirii profesionale (reciclare), cursuri de management/marketing, doctoratul.

Formele relativ libere, spontane de educaţie permanentă – cele care converg către ideea de autoeducaţie, interrelaţionând, însă, firesc cu celelalte forme de educaţie – sunt: educaţia prin lectura liberă, independentă; educaţia prin vizite, excursii, expoziţii, muzee; educaţia prin activităţi cultural-ştiinţifice; educaţia mass-media.

În contextul educaţiei permanente, raportul educaţie–autoeducaţie presupune următoarele aspecte:

– educaţia şi autoeducaţia trebuie să aibă un raport echilibrat şi continuu;
– autoeducaţia nu este opusul educaţiei, dar nici nu se identifică cu ea;
– autoeducaţia are aceleaşi elemente ca şi educaţia (scop, obiect, subiect, mijloace, metode). Individul poate fi subiect al educaţiei la orice vârstă, autoeducaţia implică, însă, un anumit grad de maturitate (preadolescent, adolescent);
– autoeducaţia şi-a demonstrat necesitatea permanenţei. Numai astfel se poate face faţă exigenţelor dezvoltării sociale, economice şi cultural-politice ale epocii în care trăim.
– autoeducaţia se realizează numai prin forţe proprii, fără ajutorul sau apelul la factori educativi instituţionali;
– autoeducaţia este o urmare, dar şi o condiţie a eficienţei educaţiei, este o completare a educaţiei.

Noile educaţii sunt un răspuns util al sistemelor educative la imperativele generate de problematica lumii contemporane. Aceste noi educaţii apar datorită unor necesităţi. Printre noile forme educaţionale pot fi identificate: educaţia pentru democraţie şi drepturile omului, educaţia ecologică, educaţia pentru sănătate, educaţia interculturală. (10)

Stăpânirea unor tehnici de muncă intelectuală în paralel cu asigurarea unui substrat motivaţional potrivit conduc la aprofundarea şi îmbogăţirea cunoştinţelor asimilate în şcoală şi universitate prin efort individual. Aceste procedee contribuie la realizarea dezideratului fundamental al educaţiei moderne, acela de „a-l învăţa pe student cum să înveţe”. Aceste metode şi tehnici circumscriu un stil al muncii intelectuale, propriu fiecărui individ.

BDD-A27066 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:48:06 UTC)

Principalele direcţii de acţiune în acest sens sunt:

– îndrumarea studenţilor la întocmirea unor planuri de idei şi rezumate ale unor lecturi parţiale sau ale lucrărilor citite;
– iniţierea studenţilor în elaborarea şi prezentarea unor eseuri, referate şi comunicări ca modalităţi eficiente pentru familia-rizarea lor cu cerinţele muncii creatoare;
– abilitarea studenţilor cu metode şi tehnici de elaborare a unor proiecte individuale şi de grup şi de prezentare a acestora, inclusiv în ceea ce priveşte managementul proiectelor;
– iniţierea studenţilor în metodologia cercetării ştiinţifice din perspectiva standardelor impuse de Procesul de la Bologna şi de Uniunea Europeană;
– iniţierea studenţilor în folosirea unor instrumente auxiliare pentru îmbogăţirea cunoştin-ţelor şi rezolvarea sarcinilor de învăţare (dicţionare, enciclopedii, crestomaţii, mass-media etc);
– respectarea unui regim zilnic raţional de muncă şi odihnă;
– elaborarea şi tipărirea de ghiduri de iniţiere a studenţilor în tehnicile muncii intelectuale;
– includerea în planul de învăţământ a unei discipline care să abordeze această problematică a abilitării studenţilor cu metode şi tehnici de învăţare eficientă.

Aşadar, o sarcină esenţială a educaţiei intelectuale o reprezintă însuşirea de către tineret a unui sistem de cunoştinţe ştiinţifice, cu priceperi şi deprinderi intelectuale indispensabile unei evoluţii personale şi profesionale care să răspundă cerinţelor competitivităţii.

Iar pentru toate acestea, biblioteca, venind în sprijinul sistemului de învăţământ, a fost, este şi va rămâne cea care asigură asistenţa permanentă şi necondiţionată în vederea realei performanţe.

Referinţe bibliografice

(1) POPESCU, Tiberiu. *Educaţia adulţilor.* Bucureşti Editura Didactică şi Pedagogică, 1974, p. 29.
(2) KANT, Immanuel. Apud: CUCOŞ, Constantin. *Pedagogie*. Iaşi: Polirom, 1998, p. 26.
(3) PĂUN, Emil. *Educaţia permanentă: reflecţii teoretice: [online]*. [Accesat: 03.12.2011] Disponibil pe Internet la adresa: http://www.1educat.ro/resurse/ise/reflectii_teoretice.html
(4) BONTAŞ, Ioan. *Pedagogie*. Bucureşti: Editura All, 1996, p. 278.
(5) GERJOUY, Herbert Apud: TOFFLER, Alvin. *Future Shock*. New York: Bantam Books, 1970, p. 414.

BDD-A27066 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:48:06 UTC)

(6) LENGRAND, Paul. *Introducere în educaţia permanentă.* Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1973, p. 54.
(7) PĂUN, Emil. *Op. cit.*
(8) JINGA, Ioan, Educaţia permanentă. Bucureşti: Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1979. Apud: NECULAU, Adrian. *Educaţia pentru toţi şi reprezentarea ei socială: [online]*. [Accesat: 19.11.2011] Disponibil pe Internet la adresa: http://www.1educat.ro/resurse/ise/reprezentarea_sociala.html
(9) VĂIDEANU, George. Educaţia permanentă: conceptul şi incidentele educaţiei permanente asupra învăţământului. În: *Pedagogie: (ghid pentru profesori).* Iaşi: Universitatea "Al. I. Cuza", Facultatea Istorie-Filosofie, 1986, p. 217.
(10) Educaţia şi problematica lumii contemporane. În: *Introducere în pedagogie: Partea I: [online]*. p. 22. [Accesat: 27.11.2011] Disponibil pe Internet la adresa:, http://www.scribd.com/doc/57123842/ParteaI

BDD-A27066 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:48:06 UTC)